

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIX Cena lista je \$8.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PONDELJEK, 22. DECEMBRA (DEC. 22), 1947 Subscription \$8.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 249 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Amerika naj prispeva milijarde dolarjev za okrevanje zapadne Evrope

Predsednik Truman predložil Marshallov načrt kongresu. Naglasil je, da namen je zaščita Evrope pred komunizmom in prosperiteta v Ameriki

Washington, D. C., 20. dec. — Predsednik Truman je formalno predložil Marshallov načrt kongresu, ki predvideva potrošnje sedemnajst milijard dolarjev za ekonomsko okrevanje in rehabilitacijo šestnajstih držav v zapadni Evropi v prihodnjih štirih letih. Breme naj bi prevzeli ameriški davkoplačevalci.

V posebni poslanici je Truman urgiral kongres, naj sprejme načrt, da se zapadna Evropa zaščiti pred komunizmom, zagotovi prosperiteta Ameriki in postavi podlaga trajnemu in pravičnemu miru. Orisal je nevarnost ruskega imperializma, ki ogroža ne samo zapadno Evropo, temveč tudi Ameriko. Od Amerike in kongresa zavisi odločitev, ali naj države ohranijo neodvisnost in živijo v blaginji ter miru, ali v revščini in v večnem strahu pred sebično totalitarsko agresijo.

„Zapadna Evropa,“ je naglasil Truman v poslanici, „je trdnjava proti širjenju ruskega komunizma. Ta trdnjava mora ostati, da se Amerika sama reši pred komunizmom. Treba je podpreti in vzdrževati civilizacijo, ameriški način življenja in zaščiti neodvisnost in integralnost držav, načela svobode, pravičnosti in dostojanstvo posameznika.“

V prihodnjih štirih letih bo padla odločitev, ali bodo zapadne evropske države ohranile dedščino svobode ali ne. Ako ne bodo okrevale ekonomsko bodo pogane v filozofijo obupa, izgubile temeljne pravice in prišle pod kontrolo totalitarizma.

To so razlogi, ki narekujejo ameriško pomoč zapadni Evropi na podlagi Marshallovega načrta.

Veleporota obtožila generala Meyersa

Postavljen bo pred federalno sodišče

Washington, D. C., 20. dec. — Federalna veleporota je obtožila generala Bennetta E. Meyersa, ki je v vojnem času oddajal kontrakte kompanijam in gradil profite. Pred so mu bila odvzeta vsa odlikovanja in mesečna penzija.

Veleporota je obtožila tudi Bliota H. Lamarra, predsednika Aviation Electric Co. v Daytonu, O. Lamarre je bil predsednik te kompanije Meyers. Obtožnica je odmev preiskave senatnega odseka. Meyers je prišel po krivem pred odsek. Odseku je bila predložena evidenca, da je general dobil \$150,000 od Aviation Electric Co., kateri je oddajal kontrakte v vojnem času.

Meyers bo postavljen pred federalno sodišče. Ako bo spoznan za krivega, bo morda do bil maksimalno kazni, ki je 60 let zapora. Federalni sodnik David E. Pine je izdal poziv za aretacijo Meyersa. On in Lamarre bosta postavljeni pred sodišče po božičnih praznikih.

Pogajanja med Kanado in Anglijo

Ottawa, Kanada, 20. dec. — Vlada je naznanila pogajanja z Veliko Britanijo v svrhu sklenitve živilskega dogovora. Ako bodo uspešna, bo Velika Britanija dobila več pšenice in druge žita iz Kanade.

Domače vesti

Nov grob v Penni

Bessemer, Pa.—Dne 25. nov. je v bolnišnici v Youngstownu, O., umrl Frank Ružič, star 62 let, doma iz vasi Ružiči, Kastav, Istra, član društva 97 SNPJ. Iz starega kraja je prišel v Durango, Colo., leta 1901, kjer je živel do 1921, ko je šel na obisk v Istro, naslednje leto pa se je vrnil s sestro, s katero sta se naselila v Bessemerju. Poleg nje in vsaka zapuščala brata Johna v Clevelandu, v starem kraju pa dva brata, kakor tudi več nečakov in nečakinj tukaj in tam.

Nov grob v W. Va.

Elm Grove, W. Va.—Dne 16. dec. je umrla Mary Reven, članica društva 425 SNPJ. Bolehala je že dolgo in bila članica jednote 35 let. Tukaj zapuščala moža, tri sinove in dve hčeri.

Ne pošiljajte vžgalic

Poštna uprava svari vse pošiljatelje zavojev v stari kraj, naj ne prilagajo vžgalic v pakete, ker lahko pride do ognja. To velja za vse države. V Avstrijo, Francijo in Nemčijo pa ni dovoljeno pošiljanje tobaka in cigaret.

Nehru pojasnil politiko vlade

Kalkuta, Indija, 20. dec. — Jawaharlal Nehru, predsednik vlade indijskega dominiona, je v svojem govoru na zborovanju trgovskih zbornic pojasnil ekonomsko politiko, ki bo izvajana v bodočnosti. „Politika bo vključevala uvajanje socializma v vodilnih industrijah,“ je dejal. „Privatno podjetništvo v majnem obsegu ne bo ovirano, toda naš cilj je podpravljanje in kontrola ključnih industrij. Indija bo potrebovala zunanji kapital in tehnično pomoč, toda ne za ceno izgube ekonomske neodvisnosti.“

Taft, republikanec iz Ohia, je dejal, da bo storil vse, da se bodo aropriacije za pomoč zapadni Evropi določale od leta do leta. Senator Ball, republikanec iz Minnesote, je naglasil, da bi bilo nesmiselno, ako bi kongres odobril Marshallov načrt v predloženi obliki.

PROTIINFLACIJSKI NAČRT SPREJET V SENATU Z VELIKO VEČINO

Washington, D. C., 20. dec. — Republikanski protinflacijski načrt je bil sprejet v senatu s 77 proti desetim glasovom, nakar je bil poslan nižji zbornici. Vse provizije, ki bi bile dale predsedniku Trumanu kontrolno oblast, so bile izločene iz načrta kljub opoziciji s strani demokratov.

Senator Barkley, vodja demokratske manjšine, je dejal, da je načrt šibka gesta, v nesoglasju s Trumanovim programom glede pobijanja inflacije, odmerjanja blaga ter vzpostavitev kontrole cen ter mezd, kljub temu pa bo glasoval za načrt, ker ni druge alternative.

Načrt predvideva prostovoljne dogovore med industrijami, ki naj bi preprečili dvigovanje cen, in omejeno kontrolo nad transportacijo in izvozom blaga. Predsednik Truman je dobil oblast le glede določanja cen za izvozno blago in znižanja porabe žita za izdelovanje žgana. Veljavnost dogovora, ki je bil sklenjen s kompanijami, ki

Truman se bi rad sestel s Stalinom

Priznal je, da ni imel razgovorov s premierjem

Washington, D. C., 20. dec. — Predsednik je zaključil uganjajo o novem sestanku velike trojice, ker se je konferenca zunanjih ministrov štirih velesil v Londonu razbila.

V odkriti izjavi in komentarju zunanjih zadev je poudaril, da bi se rad sestel s sovjetskimi premierjem Stalinom v Washingtonu. Dalje je rekel, da ni izgubil upanja glede možnosti svetovnega miru, čeprav se je londonska konferenca razbila. Časnikarje je opozoril, da bo državni tajnik Marshall poročal o konferenci v svojem govoru po radiu.

Truman je priznal pred časnikarji, da ni imel razgovorov s Stalinom v zadnjem času. Zavrnil je namigovanja časnikarjev, da je polom londonske konference povezan z razgovori velike trojice, ki so se vršili v Jalti na Krimu in Potsdamu, Nemčija. Časnikarje je opozoril, da so se v Jalti in Potsdamu sestali načelniki treh velesil. Razgovori zunanjih ministrov teh velesil v Jalti in Potsdamu so bili postopnega pomena. Sprejeti zaključki so bili zaključki načelnikov, ne zunanjih ministrov.

Reakcija kontrolira nemško univerzo

Liberalni profesorji pod pritiskom

Berlin, 20. dec. — Poskusi, da se ustvari liberalna atmosfera na stari univerzi Heidelberg, so se izjalovili. Univerza je spet prišla pod kontrolo reakcije.

To dejstvo so priznali liberalni dijaki, profesorji in nekateri člani ameriške vojaške vlade, ki so zainteresirani v vzgojo. Nekateri profesorji in dijaki so izjavili, da bodo zapustili univerzo, ker je prišla pod kontrolo reakcije.

Po zaključku vojne je bila univerza „denacifizirana“. Profesorji, ki so se udejnovali Hitlerju in nacistični stranki, so bili odstavljani. Pozneje je ameriška vojaška vlada v veri, da je dovršila nalogo, odpravila restrikcije.

Sedaj ima reakcija proste roke. Uradniki trdijo, da je univerza Heidelberg tipičen vzorec vseh nemških univerz v ameriški okupacijski coni. Po odstranitvi nacističnih profesorjev je nastala praznota. Nobeni učinkoviti koraki niso bili podzvzeti v svrhu zboljšanja.

Uprava univerze je v rokah reakcije. Liberalni profesorji, ki so se vrtnili po porazu nacistov, se pritožujejo, da so pod stalnim pritiskom reakcije. Nekaj profesorjev, ki so bili odstavljani kot nacisti, se je vrnilo. Izjavili so, da bodo storili vse, da se bodo vrtnili in dobili pozicije njihovi tovariši.

Anderson bo razkril imena špekulantov

Washington, D. C., 20. dec. — Poljedelski tajnik Anderson je porazil potezo republikancev, ki so skušali izsiliti razkritje imen špekulantov z blagom na tržičih na tajni seji senatnega odseka. Posledica Andersonovega odpora je sprejetje resolucije, ki pooblašča Andersona do razkritja imen špekulantov kongresu in javnosti. Trdi se, da so na listi špekulantov prominentni republikanci in demokrati. Truman je podprl stališče poljedelskega tajnika.

MARSHALL OPLAZIL RUSIJO V SVOJEM GOVORU

Vzhodna Nemčija pod monopolistično sovjetsko kontrolo

VPRAŠANJE REHABILITACIJE EVROPE

Washington, D. C., 20. dec. — Državni tajnik George C. Marshall je sinoči v svojem govoru po radiu udril na Rusijo in jo obdolžil odgovornosti za polom konference zunanjih ministrov štirih velesil v Londonu. Ponočil je očitke, katere je izrekel v Londonu po zaključku konference.

„Politična praznoba obstoja v Evropi,“ je dejal. „Dokler ne bo zamašena z restavriranjem zdravega občestva, ni izgleda, da bi dogovori na papirju zagotovili trajni mir. Razlike med Sovjetsko unijo in zapadnimi silami so jasno začitane. Vprašanje je rehabilitacija zapadne Evrope.“

Vzhodna Nemčija je pod monopolistično kontrolo sovjetrov. Ekonomsko in politično življenje je zavilo od te kontrole. Vzhodna Nemčija je v bistvu zavajana provinca Sovjetske unije. Ako bi bile zapadne sile pristale na ruske zahteve na londonski konferenci, bi se sovjetska kontrola razširila na vse faze političnega in ekonomskega življenja v Nemčiji.

Bojim se, da ne bo prišlo do izravnave razlik v prihodnjih mesecih. Vprašanje je, ali se bo zapadna Evropa dvignila nad destruktivne učinke vojne in vzpostavila podlago zdravemu občestvu.

Uradniki Sovjetske unije in voditelji komunističnih strank odprto napovedujejo, da podlaga ne bo vzpostavljena. Mi smo na drugi strani uverjeni, da je rehabilitacija ekonomije in civilizacije v zapadni Evropi mogoča. Konferenca v Londonu se je razbila, ker se je Rusija odločno uprla razrahljanju kontrole v vzhodni Nemčiji.

Marshall se je vrnil v Washington iz Londona včeraj zjutraj. Na letališču ga je sprejel in pozdravil predsednik Truman. Dejal je, da je izvršil dobro delo na konferenci zunanjih ministrov v Londonu.

Green podprl tiskarsko unijo

Washington, D. C., 20. dec. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je

EVAKUACIJA AMERIŠKIH DELAVCEV IZ ARABSKIH DEŽEL NAZNANJENA

Washington, D. C., 20. dec. — Državni departament je razkril evakuacijo ameriških delavcev, ki so gradili oljne dovode na 600 milj dolgi liniji, iz arabskih dežel. Priznal je, da se sovražne razpoloženje proti Ameriki širi med Arabci, ker je ameriška delegacija na zborovanju generalnega skušine Združenih narodov glasovala za načrt glede razkovanja Palestine na dve državi.

Uradniki državnega departamenta so izjavili, da bo dotok olja v Evropo in Ameriko iz dežel Srednjega vzhoda znižan. Ogrožen ni samo Marshallov načrt glede ekonomskega okrevanja Evrope, temveč tudi varnost Amerike. Ameriška bojna mornarica je dobivala velike količine olja iz arabskih dežel na Srednjem vzhodu. Uradniki so razkrili, da je 60 odstotkov olja za ameriške bojne ladje, letalonošce, križarke in rusice prihajalo iz arabskih dežel.

Gradnja 125 milj dolgega olj-

De Gasperi reorganiziral vlado

Splošne volitve v aprilu prihodnjega leta

Rim, 20. dec. — Premier Alcide de Gasperi je reorganiziral svojo vlado. Dobila je pet novih ministrov, katere je zaprisegel Enrico Nicola, predsednik italijanske republike.

Na prvi seji reorganiziranega kabineta se bodo vršile diskuzije o razpisu splošnih volitev. Prej je bilo naznanjeno, da se bodo vršile v marcu, zdaj pa je bila objavljena vest, da bodo v aprilu. De Gasperi bo imenoval nove državne tajnike.

Novi člani kabineta so republikanec Rudolf Pacciardi, desničarski socialisti Giuseppe Saragat, Roberto Tremelloni in Ludovico D'Aragana in republikanec Cipriano Facchinetti. Politčne smerne bo narekoval de Gasperi, kar pomeni, da ne bodo spremenjene.

Nekateri italijanski listi so komentirali izjavo predsednika Trumana, da bo Amerika štela neodvisnost in suvereniteto Italije, če bosta ogroženi. Truman jo je podal, ko so zadnje ameriške čete zapustile Italijo.

List Giornale d'Italia zavrača obdolžitve, da je Trumanova izjava nov dokaz, da se mora de Gasperijeva vlada pokoriti ukazom iz Washingtona.

Anglija bo izvažala premog

London, 20. dec. — Hugh Gaitskall, minister za kurivo, je naznanil, da bo Anglija po novem letu izvažala premog v zapadno Evropo. Dobile ga bodo države, ki bodo deležne ameriške pomoči na podlagi načrta državnega tajnika Marshalla. Gaitskall je dejal, da je produkcija premoga dosegla rekord zadnji teden. Znašala je 4,356,000 ton.

Bivši japonski minister zanika odgovornost

Tokio, 20. dec. — Šigenori Togo, zunanji minister v japonski vladi v času zavrtnega napada na Pearl Harbor, je zanikal odgovornost pred mednarodnim tribunalom za napad. Predsednik japonske vlade je bil takrat Hideki Tojo. Tojo je obtožen, da ni obvestil Amerike o pretrganju pogajanj z njo pred napadom na Pearl Harbor.

zagotovil vso podporo tiskarski uniji v Chicagu, ki je udeležena v stavki proti šestim listom. Dejal je, da je glavni vzrok stavke Taft-Hartleyev protidelavski zakon.

BEVIN POJASNIL VZROKE POLOMA KONFERENCE

Zapadne sile niso morale pristati na ruske zahteve

PRIPRAVE ZA SEJO V BERLINU

London, 20. dec. — Zunanji minister Ernest Bevin je v svojem poročilu parlamentu o londonski konferenci zvrnil vso krivdo na Rusijo, ker se zunanji ministri niso mogli sporazumeti o temeljnih vprašanjih in načelih. Ruski zunanji minister Molotov in člani njegove delegacije so imeli le dolge govore in ponavljali stare obdolžitve proti zapadnim silam.

„Odkar je bil ustanovljen svet zunanjih ministrov, ne služi svojemu namenu,“ je dejal Bevin. „Ta je bil sestava mirovne pogodbe za Nemčijo in Avstrijo. Nobeneta dvoma ni, da je polom londonske konference razočaral svet.“

Molotov je vztrajal pri zahtevi, da mora Rusija dobiti reparacije v vsoti deset milijard dolarjev od sedanjih produkcije v Nemčiji. Zapadne sile niso mogle pristati na to zahtevo. Naglašale so, da morajo dobiti vse podatke in fakte o situaciji v ruski okupacijski coni v Nemčiji. Molotov je dejal, da bodo podatke dobile le, ako bodo pristale na zahtevo glede reparacij vnaprej.

Naša želja in namen nista razkasanje Nemčije in sveta. Po sedanjih poti ne moremo korakati naprej. Upam, da bo kooperacija med štirimi velesilami mogoča.“

Bevin je v svojem poročilu poudaril, da je sovjetska opozicija proti udeležitvi držav, ki so v ruski sferi vpliva, v Marshallovem načrtu kršenje svobodne odločitve in vmešavanje v njihovo neodvisnost in suvereniteto.

Naznanilo pravi, da so pripravili v teku za sestanek in razgovore med uradniki britske, ameriške in francoske vojaške vlade v Berlinu. Sestali se bodo ameriški general Lucius D. Clay, britski general Brian Robertson in francoski general Pierre Koenig in njihovi večaki. Diskuzije se bodo nanašale na korake, ki bodo podzvzeti v zapadni Nemčiji.

Wallace ne bo dobil opore pri delavcih?

Washington, D. C., 20. dec. — Walter P. Reuther, predsednik združenih avtnih delavcev CIO, je dejal, da Henry A. Wallace ne bo dobil opore pri organiziranih delavcih, če bo kandidat za predsednika Združenih držav na listi tretje politične stranke prihodnje leto. „Wallace je izgubljena duša in veliko razočaranje za dostojno ameriško ljudstvo,“ je rekel Reuther na banketu National Press Clubs.

Podržavljenje oljnih polj v Argentini

Buenos Aires, Argentina, 20. dec. — Predsednik Juan D. Peron je ob štiridesetletnici odkritja olja v južnovzhodni Argentini namignil, da bodo oljna polja podržavljena, da se poveča produkcija. Dejal je, da sedanja produkcija krije le 40 odstotkov potreb doma. Možnost je, da bo vlada preklicala pogodbo z ameriško Standard Oil Co.

PROSVETA

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co. \$9.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inosostvo \$11.00. Subscriptions rates for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnijo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Fiasko v Londonu

Dasi londonska "mirovna" konferenca zunanjih ministrov Amerike, Anglije, Francije in Rusije ni mogla razočarati nobenega zrelega političnega opazovalca, ker od nje ni bilo drugega pričakovati kot fiasko, je mednarodno obzorje vsekakor še bolj potemnelo nego je bilo doslej. Prepada med Vzhodom in Zapadom, specifično med Rusijo in Ameriko se je še bolj poglobil in razširil. Temu se je predvsem zahvaliti "naši" politiki trde pesti proti Sovjetski uniji. In kot je Molotov dejal tik pred zaključkom te "mirovne" konference, Rusija ni Grčija, da bi mogel kdo po njej teptati in ji diktirati. Te besede sicer ne spadajo v leksikon uglasene diplomacije, vendar pa je v njih izražena resnica. In čim bolj žugamo Rusiji s politiko trde pesti, Trumanovo doktrino in Marshallovim načrtom, toliko več odpora in "ajzenponarstva" prihaja iz Moskve.

Po izjavi Georgea Marshalla, načelnika ameriške delegacije, je tega fiaska seveda kriva Rusija. Resnica je, da so tega fiaska krive vse štiri sile, najbolj pa "naša" politika trde pesti. Molotov je bil v svojem jeziku res tudi na tej konferenci odkrit, večkrat "brutalen" in izzvalen, toda pripravljen je bil tudi na kompromis. Ako bi bili pripravljeni na kompromis tudi "mi", bi bil jezik Molotova najbrže bolj "gentlemanski", bolj diplomatski, bolj prijateljski in tudi konferenca bi se ne bila polomila na vsej črti.

Ta konferenca se je v resnici povsem izjalovila zato, ker je tako hotela visoka diplomacija vseh štirih sil. Molotov je bil res pripravljen na kompromis, toda obenem je to konferenco hotel tudi izkoristiti za rusko propagando v Nemčiji. Sličen jo je hotela izkoristiti tudi ameriška diplomacija. In tako so z obeh strani padale "soapboxarske" izjave in govori, predvsem namenjeni Nemcem, češ "mi" smo vaši protežitelji ne pa nasprotna stran. Ruska pesem je bila, da jih zapadne sile hočejo zaslužiti dolarji in imperialistični diplomaciji in njih deželo razkosati, nasprotno pa se je ameriška pesem glasila, da hočejo Nemce zaslužiti Rusi, jih izkoristiti z reparacijami in držati na tleh. Tega pa Amerika ne bo nikdar dovolila.

Borba je bila v glavnem v resnici med Ameriko in Rusijo, kajti Anglija in Francija sta Washingtonu prisiljeni slediti. Posebno pa Francija, ki je na vsej črti kapitulirala in se podvrgla ameriški diplomaciji. In podvrgla se je, ker bi drugače ne mogla računati na ameriško ekonomsko in finančno pomoč v obliki Marshallovega načrta. Iz podobnih razlogov je na primer tudi Anglija odstopila od svojega načrta za socializacijo težkih industrij v svoji okupacijski coni, predvsem v Porurju. In dasi je Anglija bolj samostojna kakor Francija, ki je zadnje čase postala totalna satelitka Amerike — bolj nego so na primer Poljska, Čehoslovaška, Jugoslavija in Bolgarija satelitke Rusije — vendar mora tudi London slediti ameriški diplomaciji. Sicer ne na vsej črti, kajti kot je prejšnji teden poročal v parlamentu njen trgovski minister, so bili med Anglijo in Rusijo doseženi sporazumi na vseh glavnih točkah za sklenitev nove in zelo važne trgovske pogodbe. V Washingtonu in Wall Streetu te vesti najbrže niso bili preveč veseli. Za Anglijo in tudi za Rusijo pa je velike važnosti.

Glavni vzrok, da je bila ta londonska konferenca totalen polom, je v tem, ker si Rusija zamišlja svoj način sanacije tako zvanega nemškega vprašanja, zapadne sile pa zopet na svoj način. Ekonomsko rehabilitacijo Nemčije je Rusija orisala v svojem načrtu, katerega je Molotov predložil tej konferenci. Svoj načrt za ekonomsko rekonstrukcijo Nemčije je izdelala tudi Anglija. To je po vseh videlih storila s sodelovanjem Amerike, kajti slednja se je na konferenci pridružila temu načrtu in enako tudi Francija. Kakšen je ta angleški načrt, nam ni znano, ruski načrt pa je bil priobčen v New York Timesu in ga imamo pred seboj. Ta načrt se nam vidi stvaren in v jedru zdrav (orisali ga bomo prihodnjič). Toda Molotov se je moral trdo boriti — da, tudi po "ajzenponarsko" — da ga je postavil na dnevni red. Dejal je, da ne pričakuje, da bi bil ruski načrt sprejet v celoti, toda z angleškim načrtom vred naj služi kot podlaga za diskuzije. To je storil potem, ko so zunanji ministri Amerike, Anglije in Francije vztrajali, naj si konferenca osvoji angleški načrt kot podlago za diskuzije. Ker je Molotov to odločno odklonil in vztrajal, da mora priti na dnevni red tudi ruski načrt, so Marshall, Bevin in Bidault na to končno pristali. Končno so se sporazumeli, da bodo najprej diskuzirali o angleškem načrtu, nato pa o onih ruskih točkah, ki niso bile vključene v "Bevinovem" načrtu.

Vse te poteze so bile le farsa, le diplomatični manevri. To je bilo razvidno pri diskuzijah o ekonomski rekonstrukciji Nemčije. Angleški načrt je vseboval čez 30 točk. Skozi ta načrt so zunanji ministri zdržali na dveh sejah in se zedinili na šestih ali sedmih točkah. Še hitreje pa so opravili z ruskim načrtom. Kot smo čitali v New York Timesu, so prišle v diskuzijo le tri točke, naka se je konferenca na predlog ameriškega državnega tajnika razbila, in sicer na točki glede reparacij.

Konferenca se je navidezno razbila vsled tega, ker je Amerika odločno proti vsakim nadaljnjim nemškim reparacijam, na katere Rusija na drugi strani prav tako odločno vztraja. Pri tem se sklicuje na jaltško konferenco, na kateri sta se vsaj Roosevelt in Stalin sporazumela za skupno vsoto nemških reparacij v vrednosti \$20 milijard, od katere vsote naj bi Rusija dobila polovico. V smislu poudarjanja pakt — bi bila v tem ruskem deležu reparacij vključena tudi Poljska. Na tej konferenci je Marshall zavzel stališče, da Amerika smatra, da poudarjanje pakt ne predvideva nikakršnih naknadnih reparacij iz tekoče nemške produkcije, marveč je bilo s tem paktom reparacijsko vprašanje povsem zaključeno. Molotov to zanika in je lahko v pravem, toda to je zdaj stališče Amerike. Dokler ga ne spremeni, tudi ni možnosti, da pride do sklenitve kakšne mirovne pogodbe. (Pride še.)

Vrli Slovenci v spomin!

Pueblo, Colo.—Dne 12. decembra smo spremili sestro Francko Boltežarjevo k večnemu počitku. Njena smrt ni prišla nepričakovano; bolehal je dolgo časa in slednjič se je zdelo kot bi mirno zaspala. Tudi na mrtvaškem odru je ležala s tako prijetnim izrazom na lepem obrazu, kot bi sanjala in vendar — Francke Boltežarjeve ni več! Prestala je...

Ker sva bila sosedas še v stari domovini in potem živela v tem mestu vsa dolga leta, hočem napisati nekaj spominov na pokojno rojakinjo.

Vsi vemo, koliko je sestra Boltežar delovala za naše društvo Orel, posebno pa tista leta, ko je bil njen mož Frank predsednik. Zabave in prireditve niso bile nikdar bolj prijetne in uspešne kot tiste čase, ko je sestra Francka sama napeljala in pripravila pogače in druge dobrote. Bila je neustrašiva, ležala in pomagala je vsemstransko za uspeh društva, pri vsem tem pa je bila skromna, ponižna in se ni nikdar silila v ospredje. Pri igrah na odru je sprejela vsako vlogo in jo tudi mojstrsko izvršila. Vsi smo jo radi imeli in spoštovali; bila je čena visokih idealov in vrlo naprednega mišljenja. Njen pogreb je bil cveten. Čast in slava spominu sestre Francke Boltežarjeve!

Nepopisno gniljiv je bil prizor, ko so se mož, trije sinovi in dve snahi slednjič poslovili od pokojnice. Videlo se je, kako bridko jih je zadelo izguba žene in matere. Toda tolažbe ni, čas bo zacelil bolečino, žalost pa ostane.

Razume se, da je nam, zavednim Slovincem v Pueblo, zelo žal za izgubo sestre Boltežar, kajti tukaj ni žen, kot je bila pokojnica. Naša naselbina je zelo nazadnjaška; večina naših ljudi je še v okovih rimske vere. Pod krinko vere pomagajo sovražniku škodovati in ruvati proti lastni rodni grudi. Opravi pa ne bodo ničesar, kajti zgodilo se je čudo, o čemur so pesniki peli in narodi upali stola: slovanski rod je združen, najmočnejši in največji je in ni je sile, ki bi ga strljal. Kljub klerikalni propagandi, Jugoslovani od vseh koncev in krajev sveta hite nazaj v svojo domovino, da pomagajo pri zgradbi osvobodene Jugoslavije.

John Mohar.

O ameriški podpori

Rockwood, Pa.—Komu bo koristil ameriški denar, ki ga bodo dobile Italija, Francija in Avstrija? Ali bodo v resnici revni ljudje kaj deležni? Ali se bodo zopet ameriški milijoni prišli bogatašev?

Čital sem poročilo o razpravi glede razdelitve tega denarja, ki so jo imeli senatorji. Skoraj vsak senator je bil drugačnega mnenja. Senator Vandenberg, kateri podpira administracijski načrt, je razložil stvar približno tako:

Ves denar bo darovan državam brez kakih obveznosti, kako ga naj dele med revno ljudstvo. Mi moramo jesti meso samo šestkrat v tednu, sedmi dan pa si ga bomo odtrgali za Italijane.

Radoveden sem, kako si morejo privoščiti meso šestkrat v tednu oni naši državljani, kateri dobijo \$25 mesečne podpore ali starostne pokojnine?

Vandenberg je dejal, ako pošljemo plenico italijanski vladi, jo bo ona prodala prekupčevalcu, prekupčevalec mlinarju, mlinar paku, pek pa bo prodal kruh tistemu, kateri bo imel denar. Ako pa ne bo imel denarja, bo pa lačen kar naprej.

Torej tukaj pridemo do vprašanja, kdo bo dobil ta denar? Vlada bo na prvem mestu, za njo pa profiterji, ki imajo vedno lačne malhe. Tisti, ki imajo denar, ne trpijo pomanjkanja in imajo vsega dovolj. Iz omenjenih držav prihajajo poročila, da so prodajalne polne, revna para je pa lačna in raztrgana. Kaj takega se ne dogaja v Jugoslaviji.

Za vse imamo denar, samo za

naše stare in revne ljudi nimamo nobene simpatije. Največ jih živi ob pokojnini \$25—\$50 na mesec. Za tako bogato deželo kot je Amerika, je sramota, da bolj ne skrbi za stare ljudi.

Prav ta teden sem videl v kinu, kako veliki siromaki so v Indiji. Ako imajo v Washingtonu res tako velikodušno srce, zakaj ne bi pomagali tudi tem ubogim in sestrčnim ljudem, kateri so v resnici potrebni pomoči. Tisoči umirajo od gladi.

Naj se vrnem nazaj k italijanskemu ljudstvu. Neki senator je hotel vedeti, kako si bodo mogli revni Italijani kupiti od nas podarjen kruh, ako nimajo denarja. Na vprašanje je odgovoril senator Vandenberg in dejal, da 85% ljudi ima denar, 15% pa ne, za slednje pa bo skrbela vlada. Neki drugi senator pa je bil drugačnega mnenja in je rekel, da so tiste številke pravilne, samo nekdo jih je postavil na glavo, namreč da 15% ljudi ima denar, 85% pa ne, kateri so pravi berači, ker je italijansko delavstvo tako slabo plačano. Ta senator je zadnje poletje sam potoval po Italiji in se je sam prepričal o teh rečeh.

Prav sedaj se vršijo velike stavke v Italiji in Franciji in ako prizna naš senator, da so plače nizke, potem so gotovo nizke. Kadar je v deželi velika draginja, delavstvo pa slabo plačano, potem se ni čuditi, če pride do nemirov in stavk. No, ker se borijo za boljše plače, pa jih naziva reakcija s komunisti, banditi, saboterji in podobno, tisti, ki pa vse pobašajo v svoje bisage, so pa veliki patrioti. Veliko bolj bi jim pristojalo, ako bi jih nazivali troje in ne patriote.

Ljudje bi se lahko veliko naučili od čebel. One pomorijo vse troje, in sicer zato, ker ne delajo. Tudi v človeški družbi bi bilo tako postopanje pravilno in upravičeno. Kdor ne dela, naj tudi ne je!

Frank Dormish.

To in ono

Shirkleville, Ind.—V bližini Blanforda je bil požar v slovenskem premožniku, ki se imenuje North West Mine. Ta premožnik je obratoval že 12 let. Ko sta se 3. decembra moj mož in brat pripeljala na delo, sta našla pogorišče. Ognja niso mogli pogasiti teden dni. Škoda znaša nad 25 tisočakov. Prizadeh je devet slovenskih družin. V premožniku je delalo 42 mož. Lahko si mislite, da smo se vse žene prizadeh zelo ustrašile. Premogovnik poleti ni obratoval, zato so imeli premožniki dosti počitnic, sedaj jih bodo imeli pa še pozimi.

V okolici Shirklevilla je zaprtih mnogo premožnikov. Na primer Krongil ima sedem premožnikov, a so vsi zaprti, odkar je bil sprejet zakon, da morajo rudarji dobiti večjo plačo. Prosveta je nam v veliko zabavo in pouk. Seliskarjeva povest "Tovariši" je zelo zanimiva in v komaj čakamo, da dobimo pošto in izvem, kaj je z ubogim Pavlekom, ki je toliko trpel pri partizanjstvu, a je vse vzel za dobro in junško vztrajal v boju za osvoboditev domovine. Še vedno se spominjam moje mame, ki nas je učila, da se z dobro voljo vse prenese.

Tudi jaz prejemam veliko pisem iz stare domovine, in sicer iz Žirov, Logatca in Gorenje vasi. Pišejo, da so zelo zadovoljni pod novo jugoslovansko vlado. Letos nismo imeli dobre letine z žitom in senom, tako jim še vedno primanjkuje kruha. Ameriških paketov so zelo veseli. Jaz sem jih poslala že 54. Brata in sestri mi pišejo, naj preneham s pošiljanjem, da ne bom sama lačna. Toda meni se vidi, da se nikjer ne pozna in ne bom lačni, če ostanemo zdravi.

Rojaki, spomnite se svojcev in prijateljev v stari domovini. Razveselite jih s paketi. Tamkajšnja pošta je zelo postena, kajti vse pakete prejmejo v najplešem redu, toda treba jih je dobro povezati in zašiti v blago ali primerno vrečo.

Pri našem društvu imamo 31

Glasovi iz naših naselbin

Sol Weisblatt tako mri Taft-Hartleyev zakon, da je izdelal ovratnico s besedilom "Repeal T. H. Law." Unionisti bodo s to ovratnico vodili propagando proti tej antidelavski postavi. Na sliki je tudi njegova tajnica z rufo s sliznim napisom.

članov. To je že lepo število, kajti naša naselbina je majhna. Vsi se prav dobro zastopimo med seboj in se na nobeni seji ne pričamo. V članstvu pa ne moremo napredovati, ker ne kupujemo več otrok. Mnoge nagovarjam, da bi se naročili na Prosveto, a imajo vsake vrste izgovore.

Čudno se mi zdi, da so nekateri Slovenci tako nespametni, da raje čitajo kapitalistične časopise kot pa našo Prosveto, kateri je res delavski list. Kapitalistični časopise le straši s komunizmom. Res čudna je dandanes ameriška politika. Namesto da bi korakali naproti napredku, pa nazadujemo. Sedaj smo zavozili že popolnoma z Rooseveltove poti. Ako bi on živel, bi bilo vse drugače za delavski sloj.

Zaključujem in želim vselej božične praznike in srečno novo leto vsem čitateljem Prosvete in članstvu SNPJ!

Ivanka Fik.

Nekaj o inflaciji

Walshville, Ill.—Nekateri ljudje mislijo, da visoke cene in "visoke plače" povzročajo inflacijo. Posebno kapitalisti kaj radi zakričijo, kadar delavci vprašajo za večjo plačo, da bodo "visoke plače" povzročile inflacijo. To je pa ravno narobe res. Inflacija povzroča visoke cene, ne pa visoke cene inflacijo.

Vsakdo bi moral vedeti, da moramo zdaj dati več papirnatih dolarjev za vsako stvar, kot pa pred vojno, če hočemo kaj kupiti. Zakaj? To je zato, ker moramo dati denar, če hočemo kaj kupiti, kajti za papir ne dobimo nič. Pravi denar je pa zlati denar, papirnat denar je samo "token money."

Ljudje mislijo, da imajo zdaj več denarja kot so ga imeli pred vojno, v resnici pa imajo le več papirja ali večje številke na papirju, ne pa več denarja. V Ameriki imamo danes visoke cene zato, ker imamo inflacijo. Inflacija pa imamo zato, ker se je natiskalo preveč papirnatega denarja, za zlato, ki ga Amerika ima. Več kot se natiska papirnatega denarja za kako količino zlata, večja je inflacija in višje so cene.

V Nemčiji je bilo po prvi svetovni vojni toliko papirnatega denarja, da so bili vsi "milijonarji". Toda bili so "poor millionaires". Cene so bile takrat v Nemčiji tako visoke, da je bilo treba dati kar koveček papirnatega denarja, da se je kupilo eno košarico živil. Naj si vsak čitatelj dobro zapomni to-le: Kadar koli se natiska preveč papirnatega denarja za kako količino zlata, takrat imamo inflacijo in visoke cene.

Da bi se čitatelji Prosvete malo bolje seznanili o resnici inflacije, podajam tukaj nekaj citatov, ki so jih izrazili o inflaciji zagovorniki kapitalizma sami. To sem povzel iz glasila socialistične delavske stranke, Weekly

mittee before an audience of O. P. women in Detroit, October 3.

There is growing alarm in high plutocratic circles over the accelerated inflationary tendency. The picture was summed up by Mr. Parkinson in his January, 1946, speech:

"At the moment, we have bank deposits and money in circulation of \$175 billions. That compares with about \$55 billions in 1929, about \$65 billions in 1939, and 112 billions in 1943. We have gone up to \$175 billions of what we, in this country, use for money—that is bank deposits and money in circulation."

"Of that \$175 billions, \$14 billions represents bank deposits on which somebody has the right to draw, and the other \$22 billions represents money in circulation."

Joseph Brown.

Neverjetno, a resnično!

New Smyrna Beach, Fla.—Naznanjam vsem prijateljem, da sem se za stalno preselil v Florido. Moj naslov: Andro Spolar, Box 110-A Rd. 1, New Smyrna Beach, Florida.

Prijatelji, ki bi me želeli obiskati, me lahko najdejo, ako vzamejo iz New Smyrna Beach ceste št. 40. Do mene je samo štiri milje. V tej državi sem kupil lepo posestvo, ki ima vsakokrvna oranžna drevesa, polje za farmarstvo, prostor za sport, poleg tega pa še veliko gozd. Ako bi hotel pregledati vse posestvo, bi moral leteti z aeroplanom naokrog.

Ako bi koga veselilo v tem kraju, mu dam parcelo zemlje zastoni, na kateri si lahko postavi hišo in se reši severne zime. Hurikanov se ni treba bati, kajti ti lomastijo bolj po papirju kot pa po Floridi. Seve, veter pa podira vse tisto, kar bi moralo biti že prej podrt. Najlepše pa je, ker sem sredi slovenske naselbine in blizu doma SNPJ.

Do sedaj sem se osebno seznanil z rojakom Delasom in njegovo ženo. Ona dva sta precej znana po svetu. Imata lepe oranžne nasade in tudi kočice za turiste. Družina Maček pa ima lepo urejeno farmo, gostilno in gasilniško postajo. Tukaj sem se tudi srečal z newyorškim gostilničarjem Frankom Arnežem. On lastuje lepo moderno hišo v središču mesta Daytona. Zelo prijazna družina. Prav sedaj je na obisku njih hčerka in njen mož zdravnik.

Srečal sem se še z drugimi Slovinci, a sem pozabil njih imena. Imajo lepo urejen Narodni dom, kjer balinamo vsako soboto in nedeljo. K temu društvu, ki lastuje ta dom, bova prestopila tudi z ženo, tako da bo še večje veselje. Hurray for Florida!

Ako me bi kdo želel obiskati na mojem posestvu v Floridi, me bo našel tu po 5. februarju, kajti od 18. decembra do 5. februarja bom v Chicagu. Pozdrav vsem čitateljem Prosvete!

Andro Spolar.

Prosveta ga kratkočasni v osamljenosti

Neelyville, Mo.—Mnogo let sem se naročnik na Prosveto in vidi se mi z vsakim dnevom boljša, zato lista ne bom pustil, dokler bom živel v tej dolini solza.

Imam tri sinove, toda oni delajo v tovarnah, jaz pa sem sam na farmi. Če imam čas, si kaj skuham, če pa ne, pa grem spat kar lačen. V tej osamljenosti pa mi je Prosveta v največjo tolažbo.

V tej okolici smo že kar trije izgubili boljše polovice. Najprej je umrla moja žena, nato Šalijeva, zanjo pa Francka Trobente. Vse kaže, da bomo morali dati oglase v Prosveto, moramo pa se bo katerega oglašila. Križ pa je, ker dandanes ljudje ne marajo iti na farme. Sicer pa meni gre že bolj trda, ker sem že 73 let star. Moja farma je 80 akrov po obsegu. Stari far-

(Dalje na 3. strani)

VERA V JUGOSLAVIJI

To poročilo o verski svobodi je sestavilo sedem ameriških protestantskih duhovnikov in urednikov verskih listov, ki so obiskali Jugoslavijo poleti 1947

Prev. Mirko G. Kuhel, tajnik SANS

III

Ko smo bili na potovanju po Jugoslaviji, so angleški časopisi izjavili izjavo westminstrskega kardinala, da "v Jugoslaviji rimski katoliški cerkvi ni dovoljeno tiskati teoloških in nabožnih knjig". O tem smo poizvedovali pri rektorju teološke fakultete v Zagrebu, ki nam je pokazal knjige, tiskane pri Državni založbi (ki jo lastuje in obratuje republika Hrvatska). Nazaj v Ameriko smo prinesli mnogo izjav katoliških katekizmov, obrednih knjig, molitvenikov in teoloških razprav in vsi kažejo, da so bili tiskani v letih 1945, 1946 in 1947.

Poleg pravoslavnih in katoliških predstavnikov smo iskali tudi druge verske skupine. Najbolj informativne razgovore smo imeli z velikim rabinom v Zagrebu dr. Benzionom Levijem; z luteranskim pastorm v Zagrebu Edgarom Poppom; s škofom Agostonom Sanderjem od madžarske reformirane cerkve; z Mohamedom Ridranovićem, načelnikom muslimanske komunije v Sarajevu; ter z dr. Kamilom, predsednikom sarajevske judovske skupnosti. Teh mož nismo povpraševali le o njihovih lastnih verskih skupinah, temveč tudi o drugih—o metodistih, baptistih, nazarencih, adventistih sedmega dne, o pričah Jehove in Salvation army. Vse te skupine so vršile svoje delo—baptisti imajo svoje stojnice s tiskovinami na cestnih vogalih. Kjer koli imajo opraviti s poslovanjem, ki so bila poškodovana v vojni, ali v sličnih izrednih okoliščinah, so dobili pomoč ali pomočjo za pomoč od države.

To pomoč izvaja komisija za verske zadeve vsake posamezne republike, katere sestoji iz predstavnikov glavnih verskih skupin v tistem okoliščju. Ustava Republike, da se dokončno ustanovi federalna komisija za verske zadeve, toda doslej se ni bila menovala ali izvoljena.

Vsi tisti, s katerimi smo govorili, so pričali o pravi enakopravnosti vseh verskih skupin v Jugoslaviji. Posebno protestanti so hvalili svoj sedanji položaj kot vidno izboljšanje; v preteklosti so bili majhna manjšina, obkoljeni na Hrvaški in Sloveniji od katoličanov, v Srbiji pa od pravoslavnih.

V Zagrebu smo se pogovarjali z luteranskim pastorm Edgarom Poppom, čednim mladim možem, ki smo ga našli sedeč pod kipom Martina Lutra v njegovi pisarni. Pripovedoval nam je o težkih odgovornostih, povezanih z upravljanjem šestdesetih protestantskih nasebin, katere celo dve sto milj od Zagreba. Dejal je: "Pred vojno so katoličani včasih zatirali angelijske cerkve, sedaj pa nima verske svoboda." Govoril o potrebah knjig in cerkvenih oblačil. Obiskali smo njeve cerkev in se priklonili v molitvi, ko je dr. Trexler, luteranski član naše skupine, prošil njegova blagoslova za vse te skupine.

Pastor Popp je izrazil svojo avarnost vladi, ker je odgovoril na dvakrat njegov poziv k akom, da lahko še nadalje pomaga svojim ljudem; ravno o za naknadno finančno pomoč, ki jo dobiva od države za izplačanje potnih stroškov v zvezi s poboževanjem šestnajstih raznim kongregacijam. Pokazal nam je fotografijo mladine, ki je fotografirala mladih mladih kongregacij in je po njem pripovedoval o uspešni tiskarski konferenci, ki jo je imel z mladino.

Nadaljni stik s protestantsko skupino je bil napravljen zadnji našega bivanja v Beogradu, kjer smo se nam pri večerji priklonili člani cerkve adventistov nazarencem, kakor tudi škof Agoston Sander iz Feketića, katoliški vodja madžarske reformirane cerkve. Privozil je šestdeset milj z jeptom od njegove bližnje ogrske meje, samo je bil z nami.

Ter govori le madžarsko, kjer so zvali nadaljnega tolmacha, kakor je teka govornica iz ančine v srbo-hrvaščino in maščino—in zopet nazaj. Počel nam je o 40.000 članov svoje cerkve v Jugoslaviji, sami kmetje. Rekel je, da počutijo zelo dobro in da zanje vaščani v cerkev ravno

kvam vseh veroizpovedi, obenem pa da ima v obziru načelo ločitve cerkve od države.

Drugi, s katerimi smo imeli intervjuje, sta bila katoliška duhovnika dr. S. Cajnkar, predsednik verske komisije Slovenije, ter župnik Franc Finžgar, sloviti slovenski pisatelj; tudi franciskan p. Bono Ostojić, član verske komisije za Bosno-Hercegovino, ki je rekel: "Kot predstavnik ameriških cerkva vi ljubite svobodo. Povedati želimo, da ljubi svobodo ravno tako ali še bolj tudi jugoslovansko ljudstvo. Združene države so nam veliko pomagale v borbi, v kateri smo si priborili to svobodo in hočemo jo braniti za vsako ceno. Ponesite to sporočilo v Ameriko."

(Opomba: Žal nam je, da ni bilo mogoče imeti sestanka s škofom Hurleyem, zastopnikom Vatikana v Jugoslaviji. Ko smo telefonirali njegovemu tajniku za avdijenco, nam je sporočil, da škofa ni doma.)

Naš namen ni bil, da bi izražali sodbo o politični obliki ali o socialni politiki nove jugoslovanske vlade, toda ker se duhovščina v Ameriki briga tudi za socialni program, smo hoteli videti, kakšno stališče zavzema vlada napram pohabljenim in onemoglim. Našli smo, da nudi jugoslovanski socialni program najboljše mogoče skrb ter pouk za slepce, za veliko številno gluhonemih, posebno pa še za 200.000 vojnihi sirot. Obiskali smo devet raznovrstnih zavodov na polju socialne službe. Pronašli smo, da posedujejo vzgledno visoko mero socialne preskrbe za človeška bitja. Pri velikih mladinskih gradnjah se nam je zdelo, da se vzdržuje in neguje visoka stopnja discipline in moralnosti.

Na cesti med Zagrebom in jetniščino Lepoglava, kamor smo šli na obisk k nadškofu Stepcu, smo srečali kmečko cerkevno procesijo, ki se je pomikala ob deželni cesti. Na čelu procesije so nosili velik križ in cerkevna bandera. Nazajgrede po drugi cesti smo našli na stotine kmetov, ki so potovali peš ali z vozovi, večinoma praznično oblečeni. Kasneje smo zvedeli, da romajo velike skupine na največjo hrvaško božjo pot k Materi Božji na Bistrico, ki je svoje vrste jugoslovanski Lurd ali pa St. Anne de Beaupre—kjer smo se zamudili nad eno uro.

Na trgu sredi vasi, kjer stoji lepa s kapelicami obdana cerkev, je bilo na tucate stojnic; tu so bili naprodaj verski okraski, molitveni predmeti, igrarice ter okrepčila. Okrog teh so bili vrtiljaki (ringelšpil) in mehanične naprave za zabavljanje. Zdelo se je kot na ameriškem pouličnem bazaru.

(Dolje prihodnjič.)

JUGOSLAVIJA BO IMELA DOVOLJ SLADKORJA

Ljubljana. — Izredno obilen pridelek sladkorne pese je letos postavil naše sladkorne tovarne pred odgovorno nalogo, predelati v razmeroma kratkem času ogromne količine sladkorne pese.

Že v pripravah za letošnjo proizvodno kampanjo so tovarne povečale svojo proizvodnjo zmogljivosti za 15 do 20%. K obstoječim 7 tovarnam pa se je pridružila še nova tovarna v Županji (južno od Vinkovcev), ki je kot osma tovarna v naši državi in največja na Balkanu že pričela predelovati sladkorno peso. V vseh podjetjih so letos izvedli boljše organizacije dela. Izdelan je bil tudi podoben načrt za brezhiben prevoz pese do tovarni iz vseh pridelovalnih okolišč. Ki se jim je letos pridružil še nov okolišč v severnem delu Slovenije. Vse proizvodne naprave so bile že pred začetkom proizvodnje pripravljene v brezhibno stanje.

Od konca avgusta, ko se je pričela proizvodnja, do 25. oktobra so vse tovarne predelale 57.436 vagonov sladkorne pese. Čeprav je pretekla komaj dobra polovica proizvodne kampanje in je do konca kampanje še 50 dni, je doslej predelana količina sladkorne pese že za malenkost večja, kakor je znašala celotna predelava sladkorne pese pred vojno, kajti v povprečju zadnjih 5 let pred vojno (1935-36 do 1939-40) so jugoslovanske

sladkorne tovarne predelale povprečno 57.320 vagonov sladkorne pese. Pri tem pa je treba še upoštevati, da pridobijo sedaj sladkorne tovarne povprečno več sladkorja iz pese, kakor pred vojno. Tako je tovarni v Zrenjaninu uspelo pridobiti iz 100 kg pese povprečno 13 kg sladkorja, to je 2,7 kg več kakor pred vojno.

Ze danes lahko prečemo, da bo letošnja proizvodnja sladkorja skoraj še enkrat večja kakor lani in najmanj za 60% večja kakor v povprečju zadnjih let pred vojno. Ze v prvih 64 dneh proizvodne kampanje so tovarne izdelale že za 1% več sladkorja, kakor v vsej lanskii kampanji, do konca proizvodne kampanje pa je po planu še 50 dni.

Do 25. oktobra so posamezne tovarne predelale naslednje količine sladkorne pese: tovarna v Zrenjaninu 10.570 vagonov, v Vrbusu 10.370, v Crvenki 8290, v Čupriji 7800, v Osijeku 7190, na Čukarici 5500, v Belju 4966 in v tovarni v Županji, ki je pričela nekoliko pozneje obratovati, 2750 vagonov. Doslej je prevoz pese do tovarni potekal brez težav. Železniška uprava je dala na razpolago vse potrebne vagonne. Le pri prevozu po vodni poti je nastal deloma zastoj, kar je občutila tovarna v Crvenki.

Tako bo letos zagotovljena zadostna preskrba s sladkorjem,

Velebiznis je zdaj prišel tudi na vodstvo zvezne veteranske administracije. Na sliki je videti Carla R. Grayja, po poklicu železniški in bančni magnat, ki ga je Truman imenoval za novega načelnika veteranske administracije.

Vojni ujetniki in razseljenci se vračajo v domovino

Jesenice. — V zbirno bazo na Jesenicah prihajajo skoraj vsak dan transporti vojnihi ujetnikov, internirancev, izseljencev in zapeljancev iz Italije, Belgije, Francije, Avstrije in iz zapadne Nemčije. Preteklo soboto je poseben vlak pripeljal 120 vojnihi ujetnikov, 15 razseljencev iz angleške okupacijske cone in v zapadni Nemčiji in 14 nemških delavcev specialistov. Povratniki so predstavniki množičnih organizacij prisrčno sprejeli. Povratniki so bili prijetno presenečeni in so izrazili veliko zadovoljstvo nad tem, da so po dolgem pričakovanju lahko stopili na svobodna tla svoje nove domovine, v kateri so bili pogosteni in nastanjeni v čiste, tople sobe, od koder bodo šli za nekaj dni v zbirno bazo v Kamniku, potem pa v svoje domače kraje in na nova delovna mesta.

Med vojnimi ujetniki so tudi en podpolkovnik in dva kapetana. Pripovedujejo, da je v Hamburgu, Paderbornu, Bonnu, Duisburgu in v drugih mestih britanske okupacijske cone v zapadni Nemčiji še okrog 24.000 jugoslovanskih ujetnikov iz leta 1941, Mihailevičevci, Ijotičevci, nedelčevci in ustaši izvajajo hud teror nad tistimi, ki se hočejo vrniti v domovino. Groze jim z najhujšimi represalijami in jim pripovedujejo, da bodo takoj po prihodu na Jesenice aretirani in brez sodbe obešeni ali ustreljeni, njihovo premoženje pa zaplenjeno.

Povratniki so pripovedovali o težavah, s katerimi so se morali boriti v tujini. Nekdanji oficir stare jugoslovanske vojske Tomo Ristovski je od leta 1942 živel kot "politično nezanesljiva oseba" v raznih italijanskih taboriščih, potem pa je bil zaplenjen kot tovarniški delavec v Milanu. Povedal je, da sta slovensko protijudska duhovnika Prešern in Kotnik, ki vzdržujeta stalne zveze z zbirališčem pobeglih višjih cerkvenih dostojanstvenikov v Vatikanu, glavna posrednika preselitve kvizlinških elementov v Argentino, Italijanske oblasti so uničevale vso pošto, ki so jo dobivali izseljenci od doma, da ne bi izvedeli resnice o razmerah v Jugoslaviji. Ko se je Ristov prijavil za povratek v domovino, so tudi njega v angleške uniforme oblečeni ustaši, četniki in rupnikovski stražili, da bo takoj po prihodu v Jugoslavijo obešen.

Toda povratniki se niso dali preslepiti površni propagandi in zdaj z zadovoljstvom zagotavljajo, da jih je domovina lepo in skrbno sprejela.

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

marji ne morejo delati na farmah, zato jih prodajajo, mladi pa silijo v mesta v tovarne. Zaključujem in pozdravljam vse Prosvetne dopisnike, posebno pa urednika Gardna. Tukaj je sicer veliko novic, a nimam možnosti, da bi jih opisal, kajti nisem nikdar hodil v šolo.

Jacob Lipovšek.

kar bo skupna zasluga kmeta, ki je povečal pridelovanje pese, in delavca, ki bo omogočil tako povečano predelavo pese.

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

IZ KULTURNO-PROSVETNEGA ŽIVLJENJA

Revija kulturno-umetniškega dela v Ljubljani

Koncem novembra je bila prikazana v Domu sindikatov v Ljubljani revija kulturno-prosvetnega in umetniškega delovanja delavcev in nameščenecv iz Ljubljane ter ostalih industrijskih in kmetijskih središč Slovenije. V reviji, ki so jo vodili Enotni sindikati, so nastopili tudi mnogi kmetje ter s tem dokazali, da se znajo pogumno vključiti v kulturno prizadevanje in v vse napore kulturno-prosvetne izgradnje prerokane Slovenije.

Med drugim je nastopila kmečka folklorna skupina iz Cirkovcev ter je pokazala običaje na Dravskem polju, pevski zbor "Jadran" iz Vrtojbe pri Gorici je nastopil s mešanim zborom, kulturno-umetniško društvo Mariborske tekstilne tovarne je nastopilo pod geslom "Pridobitve delovnega ljudstva so sad naporov progresivnih sil v miru, vojni in izgradnji socialistične domovine." V tej skupini je nastopilo 140 članov: moški zbor, salonski orkester, zborna recitacija in folklorna skupina. Sindikalni pevski zbor Glasbene Maticice iz Maribora je nastopil z narodnimi, partizanskimi in umetniškimi pesmimi. Sodelovala je tudi Glasbena Matica iz Ptuj. Mariborčani so poslali tudi svoj obrtniški pevski zbor, ki šteje 80 članov. Kulturno-umetniško društvo "Jože Moškrč" je prav tako nastopilo z 80 člani s sodelovanjem mladinskega moškega, ženskega pevskega zbora, folklorne skupine in harmonikarskega zbora. Kulturno umetniško društvo "Pavel Morgan" iz Ljubljane je sodelovalo s svojim odličnim orkestrom, pevskim zborom in solo-pecvi. Kulturno-umetniško društvo iz Trilča je sodelovalo z orkestrom, ženskim zborom,

harmonikarji in z dramsko skupino. Delavska sindikalna društva iz Celja, združena v kulturno-umetniški skupini "Ivan Ključar", so sodelovala s 197 člani. Postavili so se tudi Zagorci, posebno moški zbori pevskega oddelka kulturno-umetniškega društva "Vesna", ki šteje 82 članov. V kulturno-umetniškem društvu iz Hrastnika sodelujejo rudarji, steklarji in delavci kemične industrije. Nastopili so s prvovrstnim orkestrom in močnim pevskim zborom. Delavski sindikalni mešani zbor iz Senovega, ki šteje 100 članov, je odlično pokazal svoje sposobnosti. Trboveljčani so nastopili pod okriljem kulturno-umetniškega društva "Lojze Hochkraut". Odlikovali so se zlasti pevski zbor, "črni pionirji", moški zbor in dramski odsek.

Slavnostni zaključek revije kulturno-umetniškega dela delavskih sindikalnih organizacij v Sloveniji je bil 27. novembra v Operi. Kot gost je nastopil orkester jugoslovanske armade ter balet slovenskega narodnega gledališča. Velik uspeh je doživel kulturno-umetniško društvo iz Kočevja s posameznimi vzorno naštudiranimi točkami. Nastopili so: mešani zbor, ženski zbor, recitacijski zbor, folklorna skupina in pionirska godba "Proletar". Nadalje je nastopila še Glasbena Matica iz Ljubljane, pevski zbor "Jože Moškrč" iz Ljubljane ter "Združeni pevski zbori" ob spremljavi orkestra jugoslovanske armade.

Revija kulturno-umetniškega dela delavskih sindikalnih organizacij je ponoven dokaz o prelojeni življenjski ali slovenskih delavcev in kmetov: Ta sila se krepi in raste v graditvi socializma, v kulturnem razvoju delovnega ljudstva. Stotniki in stotniki delavci, kmetje in mladina so v stotih društvih, skupinah in družinah, bodisi v tovarnah, v mestu ali na deželi, izoblikovali nov izraz kulturne glave, to je človeka, ki stira

mi k svojemu napredku v veličastnem in ustvarjalnem zanosu, ko goji kulturo dela zato, da bi si izboljšal materialne in duhovne pogoje. Revija kulturno-umetniškega življenja v Ljubljani je bila ponovna manifestacija enotnosti slovenskega delavca, kmeta in intelektualca. Revija sama je našla mogočen odmev v kulturno-prosvetnem življenju in služi za orientacijo vsem, ki pošteno, z dobro voljo in ljubeznijo pomagajo delovnemu ljudstvu pri njegovem kulturnem napredku.

Kot najboljši v tem stremeljenju so bila nagrajena društva "Angelo Besednjak", "Jože Moškrč" iz Ljubljane in kulturno-umetniško društvo iz Kočevja. Pohvaljeni so bili tudi sindikalni pevski zbor iz Murske Sobote, Maribora in Trilča.

Dom igre in dela v St. Petru na Krasu

St. Peter. — Naš dom, ki je prvi te vrste na priključenem ozemlju slovenskega Primorja, je bil slovesno odprt 27. julija. Z rednim delom pa smo začeli na dan priključitve 15. septembra. Vsi prostori so okusno in lepo urejeni in napravijo na vsakega najboljši vtis.

Življenje v domu je zelo živahno, saj je tu dnevno 30-40 otrok. Sumi kot v panju. Otroci so enotno oblečeni v haljice z belimi ovratniki. Po preoblečenju začne z jutranjo telovadbo, potem pa se porazdelje v igralnice in učilnice. Skrbna gospodinja pripravlja okusno in tečno jed, ki jo dobivajo trikrat dnevno. Vzgojitelji imata polne roke dela ves dan. Matere so vesele, ker so brez skrbi pri delu v tovarni ali kje drugje. Zato z verno opravljajo svoj posel.

Vsak mesec zdravnik obišče in pregleda otroke in prostore. Glavna pozornost pa je posvečena vzgoji otrok. Navajamo jih k samostojnosti in samodelavnosti, kajti naš namen je, da vzgajamo delovne in zdrave ljudi, ki se bodo vključili v armada delavnega ljudstva.

V Prosveti so dnevna svetovna in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Chicago and Northern Illinois . . . Future Medical Capital of the World

Osemile Chicago in Severnega Illinois, ki je še po vsem svetu znano po svojih medicinskih šolah, znanstvenih raziskovalnih institutih in velikih bolnišnicah s obilnim osebjem, bo še nadalje privabljalo važne medicine s vsega sveta.

Danes je ta okolica središče štirih medicinskih in treh zobozdravniških šol na najvišji stopnji. Praktično treniranje se vzdržuje v 174 bolnišnicah in v 271h sanatorijih, ter infirmarijah, ki vzdržujejo 71.348 postelj. Tu so domovi dvanajststotice narodnih in mednarodnih organizacij na polju zdravilstva in zveze s tem. To osemile je sedaj svetovno središče za informacije zdravilstva—nad štirideset zdravstvenih medicinskih in s tem v zvezi listov se publicira tukaj.

V prihodnjih par letih bo osemile Chicago in Severnega Illinois zavzelo prvenstvo nad vsemi medicinskimi središči v zgodovini. Trije velikanški načrti s vso potrebno zemljo določeno za sestanek so že kupljeni. Ljudske in privatne stranke so objubile nadaljnjo finančno pomoč za etabliranje novih medicinskih potrebščin, bolnišnic in laboratorijev, ki bodo krili več akrov zemlje in bo stalo stotine milijonov dolarjev.

Illinoiska univerza in univerza Loyola, Državni department za javno blaginjo in Veteranska administracija bodo postavile skupno novih središč za proučevanje javnega zdravstva, industrijske in letalske medicine. Univerza Northwesterna pa ima v svojem programu, da sgradi deset novih poslopij, vključitvi sgradbno instituta za raziskavo medicine na polju srčne bolezni, raka in visokega krvnega pritiska. Druga poslopja v tej skupini bodo povzpela svoje prostore za specialne študije medicine, bolniško oskrbo in šole za bolničarke. Kot del tega načrta bo Veteranska administracija sgrajala svojo bolnišnico, Mercy bolnišnica pa bo postavila bolnišnico za tisoč postelj in raziskovalno središče.

Še drugi program na tem polju pa ima v načrtu Čikaska univerza. Zgrajila bo štiri poslopja za atomsko raziskavo, poleg tega

pa institut za radiobiologijo in biofiziko. Vedilo se bo obirno raziskovanje glede novih možnosti v medicini, zlasti pa o raku, kar je prinesel na površje razvoj atomske raziskave. Več drugih skupin, ki predstavljajo vsoto 200 milijonov dolarjev, ki bo dana za bolnišnice.

Študentje in zdravniki iskajoči prilike v raziskovanju, naprednih študij in aktualnega treniranja od najboljših zdravnikov in kirurgov, se bodo posluževali bolnišnic in šol tukaj. Bodoče svetovno vodstvo na polju medicine je zagotovljeno v Chicagu in Severnem Illinoisu.

TERRITORIAL INFORMATION DEPARTMENT
Marquette Building—180 South Dearborn Street, Chicago 5, Illinois—Phone RA 7-1213 (15)
COMMONWEALTH EDISON COMPANY

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVEŠTOSTI

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

Črt in Sonja pa sta skočila k prevrnjeni lokomotivi. Strojvodja prvega stroja je bil ubit, kurjač njegov pa je poskušal reševati strojvodjo drugega stroja, ki je bil pokopan pod kupom železa. Stroj je ležal poševo na boku. Para je še vedno sikala, po ceveh je pokalo in grgralo, razsuta žerjavica pa je osvetljevala vse te ruševine, ki so bile zdaj le klavirni ostanki ponosnega jeklenega stroja. Pri skočila sta kurjaču na pomoč. Z močnimi koli sta privzdigovala jekleno orodje in po velikem trudu so ga privlekli iz podrtin. Imel je obe nogi zlomljeni ter oparjeni od vrele vode, ki je curčila iz počene cevi kotla in strašno ga je bolelo.

"Hvala, tovariši!" je dejal tiho, ko je spoznal partizane. "Zdaj je dobro! Le hitro nazaj v hosto. Vsač čas bo za nami vojaški vlak!"

V odsvitu raztresene žerjavice je zagledala Sonja v možu znan obraz. Strmel je vanj in nenadoma ga je spoznala. Saj to je vendar njihov sosed. Vsač dan ga je videla, ko je hodil s svojo usnjato torbo v službo in skozi okno sobe ga je mnogokrat gledala, kako je skrbno gojil vrt okoli svoje hišice.

"Ali me poznate?" ga je vprašala Sonja in pokleknila kraj njega. "Sonja Vrečarjeva sem, z vašo Marico sva skupaj v šolo hodili..." Milo se ji je storilo, ko je tu sredi ruševin, ognja in krvi zagledala znanca iz neposredne bližine svojega doma.

Ranjeni strojvodja se je navzlic bolečinam uprl na komole in se ji zazrl v obraz. Sonja je snela partizanko, da so se ji valoviti lasje razpuščili, dvignila mu je glavo in se mu je nasmejala tako kakor se mu je vedno nasmejala skozi okno.

"Joj, to si ti Sonja...?" je presenečeno vzkljnil strojvodja. "Dekle, dekle, kdo bi si mislil, da se bova takole srečala. Naša Sonja... ki napada ponoči vlake...? Ki napada svojega sosedo... potem pa ga pomaže reševati! Ali bo mati vesela, ko ji bom povedal!"

"Kako je pri nas doma?"

"Kar dobro se držimo v Ljubljani! Tvojega očeta so odpeljali, mati pa se spretno varje, čeprav jo tajna policija vedno nadleguje zaradi tebe!"

"Je kaj žalostna, ker sem v hribih?"

"Nikakor ne! Vsač večer sedi pri nas in se razgovarjamo o naših partizanih. Mi v Ljubljani vse vemo, kako se borite. Vedno se razveselimo, kadar zvemo o kakem vašem uspehu. Zdaj pa se le umaknite, skrajni čas je! Seveda, materi bom povedal, seveda. Tudi zate, tovariš. Kje stanuje tvoja mati! Na Viču... Da, da, bom že našel! Umaknite se, varujte se! Zame se nič več ne bojte. Kmalu me bodo pobrali! Moj tovariš s prvega stroja pa je mrtav, kajne...? Ah, zvest naš človek je bil! Sami najboljši padajo. Ampak... danes smo vsi borci, kajne, tovariši?"

Ganjen sta mu stisnila roko in se poslovila od srčnega moža. Kurjač, ki je pomagal reševati strojvodjo, se jima je pridružil.

"Z vama pojdem, tovariši! Dovolj mi je lopate!"

"O, le z nami, tovariši!" sta vzkljnila Sonja in Črt.

"Na svidenje v svobodi!" je še za njimi zahli-

pal strojvodja in velike solze so mu drsele po črni, od bolečin spačenem obrazu, ko je gledal tolikšno srčnost teh mladih ljudi.

Sonja in Črt pa sta stekla h komandantu in kmalu se je vsa četa težko natovorjena vzpenjala v hrib. Komaj, komaj so sopihali. Toda hiteti so morali! V daljavi je bilo že čuti bobnenje vlaka, ki je hitel iztirjenemu vlaku na pomoč, granate iz brzostrelnih topov so se pričele vsipati po bližnjih gozdovih, toda sovražnik ni vedel, kje hodijo partizani. Toda po nesreči lahko tudi vanje granata zaide. Le naglo v hrib, le naglo, takoj za slemenom bodo na varnem. Na vrhu pa jih je že čakala druga četa, ki jim je odvzela del bremena in vse blago je potovalo naprej v delavnice partizanov: h krojačem, čevljarjem, sedlarjem, v bolnice... Pod zemljo so bile zgrajene delavnice, bolnice... Naš človek se je skril pod zemljo, skril se je pod svojo lastno prst. Iz zemlje ven se je vračal vsak dan bolj močan, vsač dan bolj srčen, kakor da bi pil iz korenin sokove svoje domovine.

Globoko spodaj v soteski je gorel vlak sovravnika.

26

ZA JUDEŽEVE GROŠE

Četa se je spet pomaknila v vasio v gozdu, da počiva in čaka novih povelj. Zavrh je zares majhna vasica. Šest kmetij je tu nanizanih v polkrogu, šest majhnih kmetij, saj tod ni mnogo polja, le silni gozdovi se razprostirajo na vse strani in opek pas vinogradov in nekaj majhnih, belih zidanic je prislonejenih v strmino. To je bilo nekdo last kočevskih Nemcev. Zdaj so vinogradi partizanski, nekakšna skupna last z domačini. Prijetno je bilo živeti tu zgoraj. Živina se je mirno pasla po ondotni gmajni, otroci so prepevali partizanske pesmi, ki so se jih naučili od borcev, saj je bilo v vsaki hiši, v vsakem skednju po nekaj partizanov, ki so se spojili z domačini v eni sami veliki družini.

Da, tu počivati je bilo zares prijetno! Oprali in prekuhali so si vse perilo, četa je zdaj tekmovala v snažnosti in čistosti, zdaj bi zamenjali pri njih uši! Zakrpali so se, kar je bilo podrapanega, četni kopitar je krpal čevlje. Boštjan je v vasi iztaknil šivalni stroj in je iz svilne padal, s katerimi so zavezniki metali orožje in razstrelivo, krpil perilo, Nežka, četni padar, je letila majhne poškodbe, ožuljene pete, kurja očesa, obitke, obstrinjeno kožo, vlivala je kapljice na boleče škrobine in preganjala srbečico z žvepleno mažo.

Spravila se je tudi nad vaške otroke, ki so bili garjavi. Sprva jih je kar s silo tlačila v čeber vroče vode, jih drgnila in umivala, potem pa namazala in ako so spoznali otroci, kako prijetno je biti čist in brez srbeča, so kar sami skakali v čeber in jo prosili za mazilo. Pod hosto se je razprostiralo po rebri nekaj lepših vinogradov Kočevarjev, ki so se preselili preko meje. Vaščani bi jih radi obdelali, prekopali in obrezali, pa ni bilo delavcev. Može so povečini v taboriščih, same ženske pa niso zmogle vsega dela, kajti tu so morali vsak kosček zemlje prekopati in v vsak krog gnojna na glavi znositi na njivice, ki so bile ob spodnjih robih s pletenimi ograjami zavarevane, da se ni prst vsipala po grapah navzdol.

(Dalje prihodnjik.)

lavci, ki so morali kopati protitankovski rov od nekod iz Medjimurja po vitanski grabi in dalje pod Humom proti Ormožu, na svojo roko napeljali od srednjega voda k raznim hišam električni tok. Tako so si z njim že svetile sosednje Grabe in spodnji konec naše vasi. Nihče ni nikogar vprašal za dovoljenje. Nemški red se je že tako skrhal, da je bilo marsikaj dovoljeno. Nemški vojak je za kilo masti, ki jo je hotel poslati svoji ženi, prodal koco, čevlje in plašč raz sebe. Napeljal ti je elektriko, ukradel žico, stikala in žarnice.

Tako je ob času razglasitve petletnega načrta elektrifikacije naše domovine polovica vasi bila v luči, druga polovica v temi. Eni so si v dolgih zimskih večernih nočeh glasno svetili in se posmihali onim, ki so ždeli v temi. Morali so s kokašmi spat. Drugi so se pritoževali novi oblasti in prosili, da tudi njim napeljejo elektriko. Električarji so bili res poslani na lice mesta. Ni bilo drugače, da je bil za vas potreben nov transformator.

To je bil vótek za prepir med vaščani. Kdo je že imel električno luč, je dejal, da ne bo za drugo plačeval razsvetljave, kaj mu mar!... Tajnik ljudskega odbora Matjašek se je obrnil na višjo oblast, da reši spor. In država se je zavzela za vas. Ubrala je srednjo zlato pot. Polovico prispevaj, vas, drugo polovico država! S prostovoljnimi delom si je Obrež postavil svoj transformator. Vsač kmet je po možnosti podrl kak bor ali smreko za drogevo. Po njih so napeljali žice do vsake hiše in vsakega hleva, skednja, kurnika. Ko je poštar prinesel račun, so se vaščani prijemali za glavo. Slednjič pa so izrekli iz omare spravljene penenze od prodanega vina, jabolk ali prašiča. Malo so pogodrnjali in plačali z eno roko račun.

Zdaj je naša vasa vsa v luči. Ljudje si kar na veliko svetijo. Stelcev še ni. To ti je vse kaj drugega kakor tisti prešmetani smrdljivci ali karbid, ki se je kadil in ti je lahko vsak trenutek pihnil v obraz. Kdo ne bi imel veselja s tako sončno svetlobo? Obrežanci so ponosni na napredek svoje vasi.

Nekateri neumni Tomaži so vse dotlej menili, da iz elektrike ne bo nič, kakor v starih cesarjevih in kraljevih časih in si niso dali napeljati žice, češ, dokler ne vidim luči, si ne bom delal stroškov. No, in sedaj so se zgenili. Luč je zasvetila. Vsa je zvečer ena sama luč...

In kakšne koristi si obetajo kmetje od elektrike! Žito si bodo mlatili z njo, vse stroje jim bo gnil električni tok. Gospodine kupujejo električne kuhinje, šivilje in dekleta likalnike. Iz mesta prinašajo lustre in senčnike.

Zdaj dobi Obrež tudi novo postajališče med Ormožem in Središčem. Davni sen bo uresničen. Po čemer so hrepeneli Obrežanci in goričanci, to se jim bo šele v novi Jugoslaviji izpolnilo. Postajališče!...

Za dosega tega cilja je bilo pretočenega mnogo črnila. Mnogo poti je bilo treba. Kje je še taka razdalja med dvema postajama? Menda deset kilometrov. Država je uvidela potrebo. Obrežancem je bila že prva vloga udovoljena. Postajališče je bilo dovoljeno. Država je spet priskočila ljudski volji na pomoč. Zdaj so bili voljni celo tisti mlačneži, ki jim ni bilo za postajališče in še manj za stroške z njim.

Zdaj so bili vsi za povzdigo vasi. Obrtniki so se cbvezali, da bodo s prostovoljnimi delom upravnili vsa zidarska in tesarska dela. Kmetje so dali vse vožnje. Država vse gradivo. Začeli so z nasipom. Tovorni vlaki so dovažali gramoz, opeko, cement. Izpod rok vaščanov je raslo postajališče. Vsaka hiša je dala težake. Nihče se ni obotavljal. Kako pa tudi ne! Vaščani so videli, da ljudska oblast ni več tista stara, ki jih je vlekla za nos. Mar ne uživajo že blagodat elektrike? Zato so se lotili dela s tem večjim poletom.

Železnica je pomagala vaščanom, vaščani železnici. Nihče več ni dvomil, da bi vas ne dobila postajališča. V delu se je okrepila zveza delavca, kmeta in obrtnika. V njih skupnosti je bila moč. Stef, ki je bil določen za brigadirja vsega podjetja,

Robert Denhan, generalni pravni direktor Taft-Hartleyevga zakona in svetnik zveznega "delavskega" odbora, se je spremenil v pravega antiljudskega carja. Unija, ki zastopa uslužbenca Labor Boarda, tisoč po tisoč, ga je pred odborom obtožila "unfair labor practices," ker je enostavno ignoriral sistem promocij. Zakon navadno tudi na dvoimnih točkah interpretira v prilog delodajalcem. Zato je senator Taft njegov štab pomočnikov tudi pohvalil.

bo ob odkritju postajališča lahko navedel, koliko delovnih ur so Obrežani posvetili dvigu svoje vasi. Niso delali za pohvalo, temveč za svojo vasa, za skupnost in ljudski blagor.

Delo pri graditvi postajališča se približuje svojem koncu. Likof bo proslavljen. Vas pripravljajo veličasten praznik. Kako pa tudi ne? Saj je prispevala takisto svoj napor za ostvareitev petletnega plana v novi osvobodjeni domovini. Iz nekdanje neznatne zaostale vasi se bo že v prvem letu povzpela na Obrež v umno vasa. Kdor koli se bo vozil po železnici mimo, se bo ustavil na našem postajališču, ozrl se bo preko polj z valujočo pšenico ali na koruzne njive s sončnicami in na sadovnjake. Med njimi se vleče ob cesti naša dolga vasa. Hiše so ponosne, zidane in krite z opeko. Čuva jih gasilni dom z novo brizgalno, da so varne pred požarom. Hiše so prepedene z električnimi žicami. Tu je transformator. Traktor brni. Mlatilnice pojo. Slamorenice se vrte. Stiskalnice pokajo. Noč je tu spremenjena v dan. Fitčarjev Vanč že snuje ob postajališču restavracijo. Kako imenitno, pravi, bi bilo, če bi spet lahko napisal vabilo gostom—kakor nekoč, ko je še imel vinotoč: O tovariš, kaj bi hodil mimo, tu se toči sladko vino...

Vaščani so se vključili v življenje nove stvarnosti. Hočejo pridelati čim več poljskih sadežev in jih predati mestu v zameno za stroje in tovarnarn za blago. Pri odkupu žita so oddali pet vagonov predpisane količine. Stoodstotno. Mnogo je bilo takih, da bodo sami zategnili pasove. Toda bo že kako. Kmet še ni nikoli stradal. Huje bo za živino, ker je krmo vzela suša. Sladkorna repa je debela. Svinje se lepo redijo, masti bo dovolj. Setve so vržene v razorane lehe in čakajo klitja in rose. Zemlja je trudna in žejna.

Vas se je zavedala sama sebe. Drava, ki je nekdanj ogrožala obreška polja, ne bo več spodkopavala, ko bo narasla. Ljudje niso čakali, kdo bi jo ukrotil. Sami so si podvihali rokave, jo začeli burati in jeziti. Če drugod regulirajo, gradijo železnice in poti, zakaj bi tu držali roke križem. Vsi stari in mladi so se vrgli na delo. Sekajo protje, navažajo kamenje in mešajo svoj znoj v trden branik proti dravskim deročim valovom. Obrežanci ne dajo več niti pednja svoje orne zemlje nenasitni Dravi!

Nekdanji Semberov mlinar je predsednik ljudskega odbora. Blizajo se nove volitve. Pravijo, da bo za svoje skrbno delo odšel na višje mesto. V dobi njegovega predsedovanja se je v vasi marsikaj spremenilo. Zdaj v mejah občine ni več grofovske zemlje. Ta je last tistih, ki so jo obdelovali. Ustanovljena je prodajalna zadruga, kjer gospodine kupujejo vsakdanje potreščine, in kamor nosijo svoje deželne pridelke. Mleko se zbira v mlekarški zadrugi. Brigadir vaške traktorske postaje zasluzi lepe denarce, da so mu dru-

gi dečki kar zavistni. Traktor se mu bolj izplača kot pa konji. Njegov železni konj dobiva večje nagrade kakor pa so jih včasih žrebice, ki jih je gonil na premijo. Pa tudi lažje ga je v teh sušnih letih prefrantiti, žre samo tedaj, ko dela. V krožnih deluje mladina in se vadi v petju, telesni vzgoji, igri, plesu. Vasko žensko društvo obravnava pereča vprašanja. Na sestankih krajevnega ljudskega odbora se izraža ljudska volja. Nič ni skrito, kar bi tukaj ne bilo očito. Nakaznic za obleke in obutev primanjkuje, da bi se ugodilo vsem prošnjikom. Pa se oglasi kmečki očanec k besedi. Vname se takšen hrup med mladimi in starimi, da mora predsednik prijeti za zvonček in pozvoniti ljudem k miru. Sestanki se vlečejo dolgo v noč in še si ne utesnejo ljudje vsega povedati. Določili so si s predstavnikom okrajne oblasti višino davka, da je vsakomur po godu. Vina je priraslo, da ni bilo dovolj posode. Vinarska zadruga v Ormožu je vinogradnikom dala na razpolago sode in jim odprla svoje zidane kleti. Zdaj se jim ni bati, da vina ne bi spravili v denar. Vinarska zadruga je hranilnica in posojilnica hkrati.

Vas se prenavlja. Najstarejši bajti-cimprači, ki se že nagiba in od starosti leže v zemljo, iz katere je vzeta, so štete zadnje ure. Herceg si je že sezidal cementne temelje okoli nj, stesali so mu sotesreje, opeka je v Jojšju že sežgana. Spomladi bo stala nova hiša. Sadni kapar je uničil mnogo dreveja, kakor svoje dni trtna uš. Staro drevje trebijo. Včasih so stali v vasi visoki topoli ali palme. Med svetovno vojno se je v Zmutkovega zaletelo celo letalo in treščilo na tla. Topolov ni več, razen nekaj samorastnikov, ki so se zapletli iz korenin prednikov. Nekdanji blatni klanci, iz katerih je par volov komaj izpeljalo voz, so zdaj nadelani. Zakaj pa je v vasi toliko gramoznih jam? Vsaka hiša mora v jeseni in na sprotletje iti nadelavati poti. Za vse novosti v vasi se takoj izve. Ljudski odbor pošlje bobnarja od križišča do olišča, da oznanj obče oglašje in razglase.

Ljudje so ob vsem pestrem življenju, ki se je začelo zdaj stekati od vseh vetrov, skoraj pozabili nase. Hočejo držati z mestom in trgov isti korak. Nimajo še sicer svoje šole, trda imajo elektriko, imajo postajališče. In česar še nimajo, si morajo priboriti. Stare šege in navade izginjajo. Ni več starih

bab, ki bi znale kravje mleko spreminjati v kri, nihče več ne brani mlademu dekletu iti v vasi, če si pride ponjo mestni uradnik. Mladine žene v mesto. Vabi jih tovarniška sirena. Že je težko dobiti težaka za polje kopaca za gorice. Zato pa je kakor nalašč tu kosilnica, ki pokosi travnik v nekaj urah, javna mlatilnica zmleti žito prej ko pravitel, ki ga poganjajo konji, tu že olajšuje živino delo na njivi traktor. Vas se dviga. Vas raste v novo življenje.

Novo življenje prihaja v našo vasa. Mladina je videla svet in seboj je prinesla mnogo izkušenj. Obrež postaja napredna. Nihče več ne verjame, da se spade sama iz nebes. Obrežanci so spustili svojo muho na lanec in vzele v roke kladivo in srkot simboja novega življenja, posvečenega zvezi delavca in kmeta.

Zdravstvena ekipa v Tolminu

Tolmin.—Preteklo nedeljo je bila v Tolminu skupina zdravnikov-specialistov zdravilišča za pljučne bolezni na Golniku. Pri peljali so tudi röntgenski aparat. Mnogi so izrabili to ugodno priliko in se dali zdravniški pregledati. Ljudstvo je iz vsega srca hvaležno našim oblastem, ki v taki meri skrbje za naše zdravje.

HIŠINJE

STALNO KRATKOURNO DELO
ČISTA, MODERNA POSLOPIJA

- IZREDNO VIŠOKE PLAČE:
82½c na uro za pričetek
87½c na uro po 3 mesecih
89½c na uro po 6 mesecih
- 5 in 6 DNEVNI TEDENI
- URE: 5:30 do polnoči
- PLAČANE POČITNICE IN PRAZNIKI
- UNIFORMO PRESKRBMIMO, PROSTO PRANJE
- VEČ DELAVSKIH UGODNOSTI

Skušali vas bomo uposliti blizu vašega doma

Pridite in govorite s Miss Allison

Uposlevalni urad za ženske

Illinois Bell
Telephone Co.
309 W. Washington St.

"Mir na zemlji—
ljudem, ki so dobre volje"
VAM ŽELI IN VOŠČI

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE

—in—
SREČNO NOVO LETO

ST. PAUL FEDERAL SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION

FRANK P. KOSMACH, President
2116 West Cermak Road Chicago 8, Illinois

Vesele BOŽIČNE praznike
—in—
srečno NOVO LETO

ŽELI IN VOŠČI VSEM
ODJEMALCEM IN PRIJATELJEM

ARCHER LAUNDRY CO.

3867 So. Archer Avenue
Lafayette 9211 Suburban
Enterprise 6060
(No Toll)

Vesele BOŽIČNE praznike
—in—
srečno NOVO LETO

ŽELI IN VOŠČI VSEM
ODJEMALCEM IN PRIJATELJEM

SECOND FEDERAL

Savings & Loan Association of Chicago
JOHN SIEROCINSKI, President
Cor. 28th and Pulaski Road
CHICAGO, ILLINOIS

Novo življenje prihaja v našo vasa

France Borko

(Nadaljevanje in konec.)

Ljudje so žilavi kot dren. Živijo v živo starost. Med njimi živi narodna pesem. Marsikateri nima niti štrekelj v svojih štirih knjigah.

V naši vasi delajo ljudje od ranega jutra do trde noči. Lenuhov ni. Če koga natolcujejo in obrekujejo, ga nazivajo z vmajuhom, ki ga bolj pod pazduho. Dva ali trije kmetje imajo po dve hiši in sekajo na občinskem po tri metre drv. Imovitješi so konjarji, ostali pa kravarji, ker vozijo s kravami ali junci. Vmes je nekaj kočarjev in kajzarjev, nekaj pa najemnikov. Često se še od kod znajde kakšna gola in bosa domačinka, ki jo pošljejo v domačo občino. V vasi je bila hiša za take reveže. Vsaka gospodinja je morala prinašati po možnosti kakšen dan hrano, če ni mogel občinski revež sam od praga do praga. Zdaj je v hiši spravljeno gosilsko orodje. Občinskega reveža predajo rajši sirotišnici in plačujejo zanj preužitnico.

Obrtnike imamo vse pri roki. Zadruge še ni. Tu živijo od obrti čevljarji, krojači, mizarji, kovači, zidarji, tesarji, kolarji, sodarji, mlinarji in opekariji. Nekateri imajo nad svojimi vrati zaščitno znamenje, drugi delajo

brez obrti za domačo potrebo. Ne manjka takih, ki iz jalnosti in nevoščljivosti vgriznejo svojega tekmeča radi nedovoljenega rokodelstva.

V vasi je bil tudi kmet in svinjski mešetar. Služil je z dušo in telesom nemškemu novemu redu. Ljudje so se ga bali kot hudič križa. Ovajal je domače ljudi in jih spravljaval s potjo v izgnanstvo in taborišča. Po osvoboditvi so ga vaščani izgnali iz svoje srede. Hišo mu je nekdo zažgal in njegovo zemljo so si kajzarji in siromaki med seboj razdelili. Bil je nekoč Koščičar in zdaj ga je vrag pobral iz vasi.

V dobi nemškega suženjstva so vas stražili nemški in avstrijski graničarji. Enemu je Kuštrov Ludvik, prvi vaški partizan, posvetil na drugi svet. Ludvika so po izdaji prijeli. V Lučah je bil kot talec ustreljen... Hacov Franc je umrl v taborišču Mautausenu, stari Hrčič v Dachau, Borkov Ivan je izginil brez sledu. Bilo je v času najhujše zmede. Nemška vojska z ustaši, četniki, belogardisti se je valila skozi vas. Ljudje so bežali v šume, v vrhe ali pa na dravsko otočje. Česar niso mogli naložiti in odnesti s seboj, so zakopali v zemljo. Nad njimi so brneli bombniki, strojnice so kosile bežeče sovražnike. Na Humu so se utrdili. Šest tednov je tekla čez vas bojna črta. Teh težkih dni in noči ljudje ne morejo pozabiti. Z vrha obrambnega Huma je

Med vojno so graničarji in de-

bila na vas najlepša tarča. Končno so zasedli Obrež Bolgari.

Po osvoboditvi so se Obrežanci vračali s težko nestrpnostjo na svoje domove. Mrličje, za silo pokopane ob cestnih grabah so prenesli na pokopališče nad župno cerkvijo na Grabah. Gospodarji so se lotili popravila svojih preluknjanih streh. Vse je prišlo za orodje. Bilo je treba zagrinjati strelake jarke in okope, odstraniti žice in popraviti plotove. Zamujeno poljsko delo je klicalo. Skrjanec je gostolel. Obrež je postal samostojna enota. Ljudje so si izvolili krajevni ljudski odbor. Svoj sedež je dobil sredi vasi. Obrežanci niso mogli najti lepšega prostora. Hiše od gornjega in spodnjega konca vasi imajo do njega enako korakov. Hiša je novozidana, z brajdo in vrtem ob cesti. Tu je žarišče novega življenja naše vasi.

Bližnji Srjanci so si že pred vojno napeljali falsko elektriko. Električni vodi so tekli preko naših polj. Trg si je dal postaviti svoj transformator, za našo vasa ni bilo dovolj toka. Obžalci naj si sezidajo svoj transformator, če si hočejo gospodsko svetiti, so menili v trgu. Pobirali so podpise, kdo je za in kdo proti. Zmagali so skupuh in nazadnjaki. Rajši so svoj denar nalagali v središko hranilnico, kakor bi si dali v svoje hiše in hleve napeljati novo razsvetljavo.